

DISSERTATIONIS ACADEMICAE
EXONENTIS

39

T V M O R I S
HYDROPICI IN ABDOMINE
CVM FLATVLENTIA ET MOLA COMPLICATI
CASVM QVEMDAM NOTABILEM
CONTINVATIO

QVAM

EX AVCTORITATE
GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
IN REGIA FRIDERICIANA
PRO GRADV DOCTORIS

SOLLEMNITER CONSEQVENDO

DIE XXIII IVNII CIOCCCLXVI.

H. L. Q. S.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

PHILIPPVS DANIEL SANDRART

HALBERSTADIENSIS.

HALAE AD SALAM

TYPIS CVRTIANIS.

AVR. CORN. CELSVS.

Lib. I. Praefat.

Qui rationalem medicinam profitentur, non credunt, posse eum scire,
quomodo morbos curare conueniat, qui, vnde hi sunt, ignoret.

VIRO
ORNATISSIMO
GEORGIO PHILIPPO
SANDRART

CIVI AC MERCATORI

APVD LIPSIENSES SPECTATISSIMO

PATRVELI SVO ATQVE AMICO

EA QVA PAR EST OBSERVANTIA

PROSEQVENDO

HANC DISSERTATIONEM INAUGURALEM
PRO DOCUMENTO PUBLICO HONORIS
AC
AMICITIAE TESTIMONIO VERO
INTER ARDENTISSIMA VOTA

PRO PERPETVITATE SALVTIS

D. D. D.

OSERVANTISSIMVS CVLTOR
PHILIPPVS DANIEL SANDRART
HALBERSTADIENSIS.

DISSERTATIONIS ACADEMICAE
EXONENTIS
T V M O R I S
HYDROPICI IN ABDOMINE
CVM FLATVLENTIA ET MOLA COMPLICATI
CASVM QVEMDAM NOTABILEM
CONTINVATIO.

§. I.

INSTITVTI DECLARATIO.

Sancitum id iam dudum est legibusque confirma-
tum, vt adspirantes Doctoris dignitatem in ea di-
sciplina, cui nomen dederunt suum, oporteat peculiari
quodam specimine publico eruditionem suam prius ex
cathedra academica probare, sibi que iure quasi vindic-
care priuilegia doctoralia. Cum itaque ab hac Mufa-
rum sede discedere vitamque academicam nunc iam

finire res meae me iubeant: eidem laudabili mori maiorum ego nunc quoque satisfacere conabor, dissertationem inauguralem conscripturus, eandemque publice defensurus. Nec difficile mihi esse poterat argumentum huic scopo commodum ad pertractandum inuenire; reuocata in memoriam ea fide, quam in prima mea dissertatione academica, die XXIV. Dec. a. pr. praefide *excell.* atque *exper.* D. D. NIETZKI a me publice defensa, professus eram, et quam nunc explere curabo. Ibi nimirum theoriam tradidi casus cuiusdam notabilis, exponentis tumorem hydropicum in abdomine, cum flatulentia et mola complicatum; iis in aliam occasionem referuatis, quae ad eiusdem argumenti considerationem practicam pertinebant, et quae nunc exponere animum induxi meum. Ut itaque praesens dissertatio, tamquam prioris continuatio haberi possit. Ordinem vero tractationis seruabo sequentem. Explicato nempe morbo methodum medendi accommodatam primo exponam, atque editum eius in aegrotante

tante effectum sincere indicabo; deinde de remediorum nonnullorum in casu applicatorum viribus et modo in corpore humano agendi differam; curationis denique omnimodae impedimenta enarrabo: vbiuis illis §§ dissertationis primae citatis, quae eius parti practicae, impraesentiarum exhibendae, principia spondent. Tu vero L. B. hasce meditationes meas de argumento, nunc ad disputandum proposito aequo bonoque iudicio proba!

§. II.

GENERATIM OBSERVANDA CIRCA METHOD.
MED. IN CASV PRESENTE.

Sed iam exponenda mihi nunc erit methodus medendi, accommodanda ad morbi complicationem, constantem ex tumore hydropico abdominis, eoque intensioris gradus, flatulentia ac mola (§. XVI. *diff. pr.*) *Quaecunque itaque Therapia in genere docet de morbis complicatis curandis, ea omnia in casu quoque praesente exacte esse observanda, quisque facili negotio perspicere potest.*

§. III.

§. III.

COLLIS. IN METHOD. MED. MORB. COMPL.
PRAESENTIA ET ABSENTIA.

Quando vero Therapeuta in statum complicatum morbi inquirat: tunc vel consensum aliquem inter duorum aut plurium morborum, qui ad complicationem concurrunt, sublationem simultaneam intercedere deprehendet; vel potius dissensum ibidem adesse observabit. Atque ita *pro differentia complicationis in methodo medendi oboriri poterunt modo collisiones, indeque ortae exceptiones, regulam sanandi suppeditantes; modo nullae.*

§. IV.

DEFINITIONES QVAEDAM.

Non inutile igitur fore credo, hoc loco exponere definitiones nonnullorum vocabulorum therapeuticorum, quibus uti solent, ad significandas istas differentias casuum, qui circa morborum complicationem oboriuntur (§. *anteced.*). Ea omnia nimirum phaenomena,

nomena, quae medicus in aegroto corpore nunc disquirendo deprehendit, *indicantium* nomine veniunt. Iudicium vero Medici ex his phaenomenis in aegroto corpore deprehensis collectum, quo intellectus eius ita instruitur, vt cognoscat, quid ipsi faciendum sit, nominant *indicationem*. Ab indicante et indicatione ita intellectis secernunt *indicatum*, idque vocant illud, quod sanitatis conseruandae aut medendi gratia suscipere Medicus debet. Consensus vero ille, qui inter duorum aut plurium morborum sublationem simultaneam intercedit *coindicantis*, seu *consentientis*; dissensus e contraria parte *contraindicantis* seu *prohibentis* notionem inuoluit. Exceptiones denique in curationibus morborum ita factae, vt morbus maior minori, acutus chronico prius tollatur *permittentia* dicuntur. *Indicationes* porro diuidi solent in *primarias et secundarias*. *Priores* referri solent ad morbum idiopathicum, eiusque causam; *posteriores* vero ad symptomata.

§. V.

INDICATIO PRIMARIA RATIONE TUMORIS
HYDROP.

In casu nostro adest tumor hydropicus ad paulo maiorem gradum perductus (§. XVI. *diss. pr.*), qui pro sui causa stases ac obstructions in visceribus abdominalibus, vario modo productas, agnoscit (§§. XVIII-XXII *diss. pr.*) *Primariae itaque indicationis hoc loco erit, remedia resolventia et euacuantia in usum vocare* (§. antec.).

§. VI.

RATIONE FLATULENTIAE.

Neque porro deficit in eodem casu nostro morbi complicati flatulentia (§. XVI. *dissert. pr.*). Vnde fit, ut intestinorum distensione ab aëre facta, illa magis reddantur debilia, et parum sufficient, illorum tono perduto, ad resistendum aëri egredienti e massis fermentantibus, quae ibidem continentur. Hinc ortus visciditatis in canali intestinali, flatulentiam magis augen-

CVM FLATVL. ET MOLA COMPLICAT. CONTINVATIO. II
augentis. Quae de causa *usus remediorum resoluentium et
euacuantium hic etiam necessarius erit.*

§. VII.

RATIONE MOLAE.

Tandem etiam ad eandem complicationem mor-
bosam mola accedit (§. XVI. *diff. pr.*) sed multoties do-
cuit fida obseruatio, per sanguinis excretiones ex vtero
integra frustra eiusmodi concrementorum carneorum
aut membranaceorum, quae ibidem aderant secessisse.
Vnde ad molae exterminationem iuuabit largior mensium flu-
xus; cuius ideoque *producendi causa iterum conuenient re-
media resoluentia atque euacuantia.*

§. VIII.

AN IN CASV PRAES. COINDICANTIA SINT.

Quare iam ex §§. V. VI. et VII. satis clare apparet,
*quod, (ob usum nempe resoluentium et euacuantium)
in praesente morbi complicati casu indicationes primariae in-
ter se consentiant, illeque ideo spectari debeat instar coindi-
cantis, non vero contraindicantis (§. IV.).*

§. IX.

ALIA INDICATIO IN PRAES. COMPLICATIONE.

Sed *opus* etiam erit, *vt methodus medendi morbo huic complicato accommodanda*, praeter remedia resoluentia ac euacuantia, *sibi quoque tonica vindicet*. Propter variarum enim partium distensiones in corporibus hydropicis necessarias viscerum tandem atoniam oriri, ex pathologicis constat. Flatulentiam porro cum intestinorum debilitate semper esse coniunctam, eadem principia pathologica confirmant. Conueniet itaque et rationi consentaneum erit, in casu nostro roborantia remedia resoluentibus et euacuantibus vel iungere, vel separatim reliquis interponere; quo viscidum ad excretionem disponatur, et tonus partium debilitatarum augeatur. Nam ita robore vasis reddito, humorum resolutionem eo facilius tunc poteris obtinere, nec non medicamentorum resoluentium effectus erit maior et efficacior. Requiritur enim ad humorum resolutionem tensio imprimis fibrarum tanti gradus,

vt

vt fluida celerius meare cogantur. Quo simul etiam efficitur, vt ad excretiones inde maiora augmenta redeant. Vt itaque respectu huius momenti hic nul- lam exceptionem facere possit mola (§. VII.).

§. X.

INDICATIO SECVNDAR. IN CASV PRAES. COMPL.

Quodsi vero in morbo quodam sanando sympto- mata simul adfuerint grauia et talia praecipue, quae functionum vitalium notabiles laesiones indicant: Therapeutae erit tunc ea omni studio auertere, reli- quis etiam indicationibus ad tempus relictis (*per prin- cip. therapeut.*). Consequens ideoque erit, *in casu no- stro ad laesam respirationem potissimum esse respiciendum.* (§. XXV. *dissert. pr.*).

§. XI.

SCHOLIION.

Fatendum quidem est, hancce respirationis diffi- cultatem, sicut ea morbo ingrauescente exoritur, ac

B 3

nota-

notabiliter increfcit, fublato eſſe difficillimam; quia enim ab aucta abdominis extenſione dependet, facile licet concludere, illam tolli non poſſe, niſi immi- nuatur extenſio. Interim tamen melius eſt in neceſ- ſitatis caſu qualemcunque ferre opem, quam aegro- tantem in hiſce anguſtiis ſine ſolatio relinquere. Hinc decet Medicum ſuccurrere medicamentis leuamen ad- ferrentibus; licet illud fuerit exiguae ac breuioris du- rationis. Quodſi enim ad reſpirationis in corpore humano neceſſitatem et vtilitatem reſpicimus: quis- que facili modo intelliget, omnem laborem thera- peuticum irritum fore, neglecta indicatione ſecunda- ria (§. IV. et X.). Quem enim fugit, reſpirationem cum actione cordis, cerebri et cerebelli pertinere ad actiones ſic dictas vitales, quae quia cum vita homi- nis omnium maxime conexae ſunt, hoc nomine inſigniuntur. Harum enim actionum vna laeſa, vita hominis periclitatur; plane vero ſublata, homo viuere nequit. Quantum porro ad ſanguificationem

in

CVM FLATVL. ET MOLA COMPLICAT. CONTINVATIO. 15
in corpore humano faciat respiratio, ipse circulus
sanguinis per pulmones satis superque demonstrat.
Conferri huius momenti causa merentur *ill. LVDWIGII
praecept. nostr. venerandi institutiones physiolog. §. 185.*
„Sanguis nimirum, inquit, omnis ex toto corpore
„redux, dum ad pulmones venit, resolutus est, inae-
„quabiliter mixtus et in maiores globulos collectus,
„sed ab accessu nouae lymphae, et post digestionem
„noui quoque chyli affluxu, dilutus et mutatus, hinc
„per totum corpus non transire et sua munia prae-
„stare possit, nisi per hoc viscus celeriter quidem, sed
„cum magna resistentia motus et suo modo praepa-
„ratus, ad circulationem vltiorem disponderetur.”
Praeter sanguificationem vero alii adhuc multi sunt
effectus in corpore nostro prouenientes. Quod et-
iam idem *ill. LVDWIGIVS* satis demonstrat, „In-
„seruit enim, ait, in §. 444. *l. c.* ea digestionem per-
„ficiantibus organis variis, dum actionem ventriculi
„et duodeni, nec non progressum alimentorum per
reli-

„reliquum intestinorum canalem faciliorem reddit,
 „chyli porro confectionem, eiusque per suas vias
 „ascensum aequae, ac sanguinis per venam portarum
 „regressum, quod vtrumque a viscerum abdomina-
 „lium succussatorio motu praecipue pendet, insigni-
 „ter iuuat; tandem in nisu, in consueta v. c. vrinae
 „et fecum aluinarum excretionem, concurrunt.

§. XII.

LAESAE RESPIRATIONIS RATIO HABENDA.

Cum itaque respiratio aequabilis tanti effectus
 fit in corpore humano, cum ea ad vitam, circulum
 sanguinis, secretionem et excretionem necessario requi-
 ratur: *ad symptoma itaque laesae respirationis in casu
 nostro quam maxime esse respiciendum, nullum dubium erit
 (§. XXV. dissert. pr.).* Neglecta enim hac indicatione
 plura alia, eaque summi momenti mala provenire
 in corporibus hydropicis res est certissima.

§. XIII.

§. XIII.

VERITAS METHOD. MED. IN CASV PRAES.

Morbi complicati casus, de quo impraesentiarum differitur, instar coindicantis considerari debet; vbi vero quilibet morbus idiopathicus laesae respirationis, tanquam symptomatis communis, rationem sufficientem in se continet (§§. VIII. X et XI.) Sed tunc necesse erit, vt ista symptomata communia in morbo complicato acerbitate increpant. (*confer. excell. atque exper. D. D. NIETZKI element. Pathol. vniuers. §. MDCLXXIII.* Vnde iam satis constare poterit *de veritate methodi medendi ad praesentem morbi complicationem adhibenda* (§§. V. -- XII.).

§. XIV.

RESOLVENTIA ENARRANTVR.

Ad explendam eam indicationem (§§. V. VI. et VII), secundum quam vsus resoluentium praecipitur in curatione ipsa sequentibus vsus sum indicatis. Praeci-

C

pue

pue in subsidium vocavi *tincturas alcalinas*, quas spiritu vini alcali caustico affuso oriri, Chemia docet. Longo enim usu inter Medicos constitit, remedia alcalina humorum massam resoluere, viscidum morbosum, pituitosum, tenax attenuare, et ad euacuationem disponere. Sed in tincturis alcalinis continentur partes alcalinae. Ergo tincturae alcalinae vi resolvente gaudeant, oportebit. Hunc vero effectum fini indicationis primariae obtinendo plane esse conformem, quisque facile videt. Omnium vero maxime eas *tincturas alcalinas*, quae simul *martialis indolis sunt*, ob salubriorem effectum, hic adhibendas curavi. *Confer. b. l. dissert. de Tincturae alcal. mart. praeparat. usu med. et praerogatio. prae aliis tinctur. alcal. indolis*, quam a. 1760. in hac Musarum sede, *Praef. excell. atque exper. D. D. NIETZKI publice defendit cl. ΖΟΤΙΑΝ.*

§. XV.

EIVSDEM REI CONTINVATIO.

Medicamento in paragrapho antecedente proposito iunxi sal mediae naturae, ortum ex sale tartari et aceto, quod *terrae foliatae tartari*, vel *arcani tartari*, vel *tartari regenerati* nomine insignitur, praecipue vero *huius liquorem*, qui nihil aliud est, quam huius ipsius massae solutio modo aquosa, modo spiritiosa, adhibiti. Haec itaque massa salina cum in fluido aqueo aequae, ac in spiritioso solui possit, ad medicamentorum saponaceorum classem omni iure refertur. Quid itaque de medicamentorum saponaceorum effectibus in corpore humano generatim praedicari potest: idem quoque de terra foliata tartari, eiusque liquore valebit. Quum vero certum sit, medicamentis saponaceae indolis competere vim resolventem, hanc ipsam quoque eidem attribuendam esse sequitur.

§. XVI.

EIVSDEM REI CONTINVATIO.

Medicamentis praediſtis (§§. XIV. et XV.) ad-
 dere itidem placuit *liquorem terrae foliatae nitri martialis*, qui ex nitro per martem, in ſalem alcalinum
 conuerſo, atque aceto conficitur. De quo argumen-
 to conferri meretur *difſert. de terra foliata nitri martialis*.
eiusque liquore, quam a. 1760. Praef. excell. atque exper.
 D. D. NIETZKI publice defendit cl. GVTSLEFF. Haec
 ipſa terra foliata nitri martialis, ſiue huius arcanum,
 eodem modo, iisdemque obſeruatis regulis, quam in
 confectione arcani tartari paratur. Differentiam ita-
 que inter duo haec medicamenta in ſale alcalico late-
 re, quae tantum accidentalibus quibusdam innititur,
 neminem chemicis principiis imbutum latere poteſt.
 Quaecunq; itaque de terrae foliatae tartari eiusque
 liquoris effectibus in corpore humano in genere affir-
 mari poſſunt: ea idem quoque de terra foliata nitri
 eiusque liquore, praeter alios effectus, ibidem ab hoc
 medi-

medicamento exspectandos, atque in sequentibus explicandos, valere certum est.

§. XVII.

EIVSDEM REI CONTINVATIO.

Vltimum denique medicamentum, quod prioribus insuper accessit (§§. XIV. XV. XVI.), *tartarus fuit vitriolatus plumosus, siue volatilis*. Paratur hocce medicamentum ex acido vitriolico volatili atque alcali fixo. Competit vero huic sali mediae naturae vis resoluens, eaque ad eminentiorem gradum, quam tartaro vitriolato communi. De quo argumento legi meretur *dissert. inaug. de tartaro vitriolato volatili eiusque viribus medicis, quam Praesid. illustr. BÜCHNERO a. 1757. publice defendit cl. CHRISTOPH. HENR. LVCAE.*

§. XVIII.

EVACVANTIVM EXPOSITIO.

Nec ea medicamenta in hoc morbo sanando neglexi, quae feri corrupti colluuiem euacuare, et eius in corpore pro-

uentum impedire solent. Obtineri id a me curabatur productione *diuresis*; eidem porro subiuncto *usu remedium*, quae *aluum mouent*, vt serum vna cum flatibus subtraheretur: atque hoc factum est, datis aegrotanti pilulis, compositis ex extractis balsamicis, gummatibus resoluentibus ac purgantibus, cum saponem subactis. *Diuresi* vero promouendae satis bene *respondebant ea medicamentorum genera*, quae enarrata existant in §§. XIV -- XVII.

§. XIX.

EIVSDEM REI CONTINVATIO.

Diuresi eo magis augendae causa consultum esse iudicaui, medicamentis diureticis in §. anteced. indicatis, addere *aquam iuniperi vinosam, per fermentationem paratam.* Gaudent enim iuniperi baccae principiis resinosis, gummosis et oleosis, cum tenerioribus terreis remixtis, indeque praeter virtutem resoluentem, carminatiuam atque roborantem, praecipue possident diureticam. Vid. *illustr. BÜCHNERI Fundament. mater.*

mater. med. pag. 493. Constitutiuus vero partibus bac-
 carum iuniperi motu intestino, qui in fermentatione
 prodit, attenuatis, earumque cohaesione penitus dif-
 soluta, atque vnione noua producta: vis medicamenti
 longe maior producitur. Sicuti generatim satis con-
 stat inter Medicos, aquas destillatas, per fermenta-
 tionem paratas, longe maiori efficacia iis pollere, quae
 per simplicem modo abstractionem produci solent,
 ommissa fermentatione; quod etiam in casu praesente
 comprobatum fuisse deprehendidi.

§. XX.

TONICORVM DECLARATIO.

Roborantia atque *tonica*, quae secundum indica-
 tionem in §. IX. enuntiatam, in casu nostro etiam
 erant adhibenda, impraesentiarum *itidem allegare con-*
ueniet. Liquorem terrae foliatae nitri martialem, quem an-
 tea iam ad resolutionem humorum obtinendam lau-
 dauimus, *hic aequae roborandi tonumque corporis augendi causa*
 e multis elegi. Cum enim partes martiales in isto
 medi-

medicamento contentas esse variis experimentis constat; dubitari non poterit, quin ad huius medicamenti vim resolventem (§. XVI.), tonica insuper accedat. Interponebam etiam huic medicamento, nonnunquam etiam iungebam *elixiria visceralia*, ex extractis vi roborante praeditis parata, eaque soluta maioris salubritatis causa, in aqua baccarum iuniperi, fermentationis ope producta (§. *anteced.*).

§. XXI.

VSVS ALIORVM INDICATOR. IN CASV PRAES.

Emmenagoga tandem, quae ad euacuationis menstruae tempus periodicum (§. VII.) in auxilium vocavi, praeter ea, quae in antecedentibus paragraphis enarrata existant, et quae hic referri merentur, praecipue sic dictis *speciebus emmenagogis, succinatis atque myrrhatis* usus sum. *Respirationi suppressae*, quae ob maximum suffocationis periculum nonnunquam erat emendanda (§. X. et XI.), *gummi ammoniacum, pulvis radi-*

medicum squillae, quibus sulphur antimonii auratum interponebatur, notabile et maximum attulerunt leuamen. Tandem etiam inter hosce conatus practicos motuum febrilium (§. XXXI. dissert. pr.) iustam habui rationem.

§. XXII.

REGIMEN VITAE.

Verum enim vero praestantissimis medicamentis vel prudentissimus vix quicquam praestare poterit medicus; nisi debito diaetae ordine adhibito, illae res, quae exsuperando morbi impedimenta adferre possunt, sollicitè remoueantur. Eam itaque victus rationem, quae hydropicae nostrae obseruanda erat, paucis hoc loco subiungere conueniet. Cibos crassiores atque feculentos, qui flatuum prouentum facere solent et difficiliter digeruntur, fluidorumque lentorem adaugent, nec non omnia potulenta fermentantia, quae magnam etiam flatuum vim intestinis inferunt, sollicitè interdixi. Cuncta vero, quorum

D

expe-

expedita et facilis est concoctio, condita quandoque aromatibus ac feminibus carminatiuis, quae remediorum viribus haud obsunt, sed potius aliquam medicaminis virtutem obtinent, quotidie commendauit. Potum eam ipsam ob causam exhibui talem, qualis ad ciborum coctionem, et ipsorum humorum crassitiam diluendum requirebatur. Motum porro placidum atque moderatum corporis aegrotanti commendauit; cum eo nihil est efficacius ad flatu expellendos, et ad viscerum tonum roborque restituendum. Tandem, in quo plurimum situm est, aegram ab omnibus animi pathematibus abstrahere diligenter studui: iis enim totius corporis succos ad debitam circulationem ineptos fieri res est certissima.

§. XXIII.

EFFECTVS APPLICATAE METHODI
MEDENDI.

Sed dicendum iam erit de effectibus methodi medendi hucusque descriptae. Prodibant nimirum
fatis

fatis notabiles feri euacuationes e corpore per alui deiectiones et vrinae excretiones; has mox insequabantur tumoris in abdomine decrementa, eaque de die in diem maiora; fluxus menstruus circa tempus alias consuetum redire obseruabatur, eiusque ope coagula sanguinis atque integra frustra concrementi quasi membranacei aut carnei ex vtero educi deprehendebantur; symptomata tandem totius morbi, praecipue difficultas respirandi mirum in modum remittebant. Rebus sicce comparatis, non desunt rationes praedicendi, futurum esse, vt sub continuatione eiusdem methodi medendi aegrotans ista femina pristinae sanitati restitui possit.

§. XXIV.

IMPEDIMENTA CVRATIONIS.

Enimuero cum illam peregre proficisci, caelo alieno frui, inceptamque curationem interrompere

D 2

opor-

28 DISSERT. ACAD. DE TVMOR. HYDROP. IN ABDOM. etc.
oporteret: fieri facile poterit, vt eius res corporis
in peius iterum ruant. Nam in tanta morbi acer-
bitate, quanta in casu haecenus pertractato obti-
nuit, natura sola sibi vix sufficiet! Vt quidem prae-
sentem aegrotantis huius feminae conditionem igno-
ro: ita me nunc quoque necessitate adactum esse
video, ad imponendum huic dissertationi

F I N E M.

PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DOMINO
S A N D R A R T

S. P. D.

ANDREAS ELIAS BÜCHNER
ORDINIS MEDICORVM SENIOR.

Quamuis in tanta rerum, quae in laudem TVAM cedunt, vbertate,
mea quidem commendatione meoque testimonio non indigeas, DO-
CTISSIME SANDRART: non possum tamen, quin breues hasce
TIBI inscribam litteras, eo tantum animo consignandas, ut meam erga
TE mentem iis publice declarem, TVOque alios exemplo ad TE imitan-
dum imitem. Atque hoc eo magis necessariam esse duco, quo plures, da-
mnosa acui malitia abrepti, in studiis vel plane crudis, vel saltim ultra
mediocritatem non euectis, acquiescere solent, minime sine dubio perpenden-
tes, quantum aegris, quantum sibi ipsis inferant damnum. TV certe,
Praenobilissime SANDRART, longe alia incessisti via, cum improbo

D 3

dennum

*demum labore eo peruenisti, ut TE veri Medici nomine dignum quilibet iudicare queat. Quinque circiter sunt anni, quos arti salutari addiscendae dicasti, quatuor fere ei Lipsiae, vnum autem Halae destinasti, in utraque tamen Academia ita TE gessisti, ut praeterlapsi temporis nunquam TE poenitere queat. Neque potuit etiam ideo aliter fieri, quin varia indefessae TVAE diligentiae testimonia ederes. Cum laude ante sex circiter menses academicum quoddam Specimen defendisti, atque ita, cum sollempnibus TE examinibus submitteres, spei de TE conceptae satisfecisti, ut plane non dubitem fore, ut inauguralem TVAM Dissertationem, quae prioris Speciminis continuationem sibi, sine auxilio masculae propugnēs. Faxit interea DEVS T.O.M. ut honoribus promeritis, TIBI ab Ordine nostro iam iam decretis, diu saluus et incolumis fruaris, eaque, quae meritis es, quaeque nunc TE expectant, diligentiae TVAE prae-
 mia reportes. Atque ita vale, resque TVAS semper prosperrime age.
 Dabam in regia Fridericiana, d. XXI. Iunii, MDCCLVI.*

 PRAE-

PRAESTANTISSIMO
PHILIPPO DANIELI SANDRART

S. D.

D. ADAMVS NIETZKI.

Falleris, DOCTISSIME SANDRART, si existimes, futurum esse, vt ego TE nunc amplissime laudem; licet meritis TVIS epistola a me inscripta esse videatur. Consideratis enim ad TE laudandum argumentis: nihil inuenio, quod a me nunc dici posset, de quo iam non satis in vulgus constaret. Nam si nunc dicere vellem, TE vitam academicam ita praeclare egisse, vt laudabili exemplo multis esse posses; TE eruditionem TVAM publico specimine probasse, eidemque nouum ita addere, vt Doctoris dignitatem iure quodam sibi acquirere videaris: quid quaeso dicerem magis? nihil profecto, quam
quod

quod nemini tam facile ignotum esse poterat. Quare nunc modo super-
erit, ut ea a me perficiantur, quae magis amicitiae leges postulant.
Vri TIBI ex animo gratulor de Doctoris dignitate promerita, in TE
propediem publice conferenda: ita etiam precor, ut haec status TVI
honorifica commutatio quam copiosissime cedat in boni publici commo-
dum, in familiae TVAE ornatissimae godium, in TVI denique ipsius
ornamentum! Atque haec iam vera est, AMICISSIME SANDRART,
animi mei de TE sententia, quam iterum iterumque profitendi publice
habebo occasionem exoptatissimam, a TE inuitatus ad certamen litte-
rarium die honoribus TVIS sacro TEcum subeundum! Vale meque
amare perge! Dab. in Acad. Frider. ad diem xx. Iunii c180cclxvi.

IO. CHRISTIANI KEGEL
MEDICINAE DOCTORIS

EPISTOLA GRATVLATORIA,

IN QVA

STVDIVM ANATICVM, VTPOTE NECESSARIVM
IN MEDICINA EXPLICATVR,

AD

PRAENOBILISSIMVM, ET DOCTISSIMVM DOMINVM

DOMINVM DOCTORANDVM

PHILIPPVM DANIELEM SANDRART

HONORES ET IVRA DOCTORALIA

DISPVATIONE INAVGVRALI

OBTINENTEM.

IOHANNES KEPLER
EPISTOLA GRATULATORIA

AD
DOMINUM DOCTOREM

PHILIPPUM DANHELM SARRARIUM

IN
UNIVERSITATE

WURZBURGENSI

PRAENOBILISSIME, DOCTISSIMEQVE
D O C T O R A N D E,
 AMICE, ET FAVOR HONORANDISSIME.

Magni fieri a magnis, coli a doctis, atque a bonis amari felicitas est litteratorum, praecipua eaque propemodum summa; ita me beaur, Amice humanissime, cum primitiarum Tuarum indigno nomini meo inscriptarum illustre mnemosynon tum Tuae in me exuberantis beneuolentiae insigne Symbolon; publicis enim Tuis tumorem hydropicum in abdomine cum flatulentia et mola complicatum aequè doctè ac scite exponentibus, mihiqùe circa Natalitia D. N. I. C. a. p. honoratissime exhibitis, in pia quadam obseruantia et amore mei totum Te esse miratus obstupui, qui nihil amplius, quam latere ambio, postquam in casa Cleanthis vitae dies superstitis transigere constitui, sed euocas me ob multas causas inuitum, quem opinione Tua euehis in arte peritum, quamquam ne verba quidem inueniam, quibus pro impenso isthoc dedicationis honore dignas gratias referam; eas tamen, quantas hodie possum, agere maximas aditor, dum Tibi epomidem Doctoralem capienti, praesentem epistolam, ceu primarium gratiae retributionis erga Te meae monumentum adparo, quo contestari, simul atque docere contendo, quam proficuum non modo, sed etiam toti arti salutare promouendae necessarium sit anatomiae studium, quod sane multis, iisque amplissimis argumentis demonstrare, hand difficile erit; si enim physiologiam

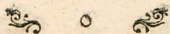
E 2

pri-

primam ac principem totius medicinae partem paulo attentius intueamur, quid, quaeſo! rationalem eius explicationem, pertractationemque faciliorem magis, ac curatius anatomiae ſtudium iuuat? olim qualitates varii generis occultae, innatae, aduentitiae, temperies, ac intemperies, magna Spirituum turba, τὸ Θεῖον, et quae alia nomina? demonſtrandis corporis functionibus earumque cauſis ſufficiebant. Sed quis eorum hodie uſus? olim natura magni habebatur, et partim medici, partim philoſophi ignorabant, quid ſub ea intelligerent; partim neſciebant, qua potiffimum ratione corpori praeeſſet. Hodie, quid ſub eo termino intellexeris, nemo crederet, coeco impetu, abſoluto imperio, ſola poteſtate naturam in corpore agere: ſed omnes concedunt mechaniſmum, qui commoda et apta ſuppeditat inſtrumenta, quorum ope agens principium omnes exercet functiones. Sunt vero inſtrumenta talia variae noſtri corporis partes, varia organa, quae vi ſtructurae ad hanc vel illam actionem ſunt idoneae. Quemadmodum autem nemo ullam machinam, quamuis artiſticiſſime ſtructuram, a ſe ipſa primum moueri vidit, nec vnquam videbit: ita nullus erit, niſi forſan phyloſophicis imbutus et praconceptus ſpeculationibus, qui machinam humanam ſe ipſam mouere poſſe, crediderit. Contra vero ſicut mouens non aliam actionem edere valet, quam cui ipſa machina vi ſtructurae apta exiſtit, ita ridiculum foret ſtatueri, corporis noſtri agens aliter poſſe agere, quam ſtructura permittit: Animam videre, audire, guſtare, ſentire, olfacere, nemo ferme eſt, qui negauerit: neque vero videre, nec audire, nec guſtare, nec ſentire, nec olfacere poteſt, ſi ſtructura organorum hiſ dicatorum actionibus, quae ſunt nerui, fuerit laeſa. Anima lancinantem dolorem percipere nunquam poterit, niſi fibrillae partium neruoſo-muſculoſarum ſint ſpafmo conſtrictae. Qui igiturcunque actiones noſtri corporis explicare cupit

pit

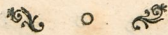
pit, nonne nosse debet structuram organorum, per quae exercentur actiones? et hoc est, quod nos docet anatomia, quae quo acuratio est, eò clariorem nobis ostendit actionum ideam. Exignorata etiam aut falso cognita partium structura pullularunt errores falsaeque et tam diuersae in physiologia hypothèses: quid? quod ex eodem fonte originem traxerint peruersae cognitiones causarum morbificarum, adeoque peruersae etiam curationes. Da inflammatione, da isto vel illo morbo laborantem, numquid in omni inflammatione stasin vel stagnationem cuiusdam humoris animaduertimus. Obseruamus autem affluxum, qui rò formale inflammationis constituit. Si quis igitur effer, qui nesciret vsum circulationis humorum, et ordinariae et celerioris; nonne celeriore sanguinis in inflammatione motum pro noxio, proque morbofo pronunciaret? indeque formaret indicationem cohibendi istius affluxus? Sed quid inde fieret? nonne stasis humorum, cuius medicina est celerior circulatio, sublisteret, incarceraretur, in putredinem vergeret, totamque oeconomiam destrueret animale. Sed plures ex ignorata corporis structura emergunt errores, si causas differentiarum, quae inflammationes distinguunt, spectemus. Cur enim inflammatio partis musculosae facile abit in suppurationem? contra vero, cur inflammatio partis tendinosae aponeuroticae, neruosae, facile post se trahit gangraenam? et cur inflammatio glandularum raro in pus, frequentius in ulcus terminatur? Haec explicabit, qui ex anatomia nouit, partibus musculosis multam inesse pinguedinem ad puris generationem necessariam; tendinosas vero esse densiores, hinc viuido sanguinis affluxui viam praescindere, indeque stagnantem portionem facile in gangraenosam corruptionem ruere; et glandulosas denique partes vehere tenuissimum liquorem, suppurationi omnino ineptum, ad falsam vlceraferentem vero procliuem corruptionem.

Progredior ad morbos vterinos, quorum sunt multae differentiae, vel pro specierum quarundam varietate inter se differentes, cum quibus saepe feminae conflantur: constat enim ex anatomicis, quod nullum praeter utero viscus gaudeat tam multis vasculis sanguiferis ex hypogastricis spermaticis et haemorrhoidalibus oriundis, quae se ita extendere possunt, ut uterus valde parvus et tenuis in tantam molem accrescat sine imminutione crassitiei; ita ut sanguis in magnos sinus, et cellulas anfractuosas recipi possit; unde multi morbi sub diversis specie et larva oriri possunt. Si nempe nimium, quam par est, sanguis in hoc viscere coarceatur, ibique stagnat, et accedente continuo affluxu reuchi nescit. Quae vero innumerabilia commenta, frivolas imo absurdas et ficticias causas veteres ex ignorantia structurae vteri effinxerint, notissimum est. Hoc loco tantum de passione hysterica, quae sane est morbus polymorphus, aliqua verba faciam. Helmontio hic effectus audit asthma strangulans in actione ignota regiminis; itidem Paracelso Caducus matricis; Plato in libro de natura: matricem appellat animal generandi avidum, quod si hoc destituatur, aegre ferre moram, et plurimum indignari, passimque per corpus oberrans meatus spiritus intercludere, ad superiora, et usque ad ventriculum, imo fauces ascendere, et sic respirationem impedire, ac strangulationem minitari, ita ut mortuae instar decumbant. Sicutato meliori dignus Vesalius in hispania ad nobilem mulierem, quae ex hysterico strangulatu mortua credebatur, dissecandam vocatus, sed ad secundam cultri anatomici impressionem derepente ad se rediit, motu et clamore, se superstitem significans, quare infamiae et periculi evitandi causa provincia quam citissime excedere integrum et cunctis habuit. Uterum in hoc morbo versus superiora, imo ad fauces reuera sede sua emotum ascendere posse feminae plerumque non solum ab antiquorum,

sed

fed et recentiorum temporum viris grauibus, et Medicis edoctae opinantur: Si vero anatomiam intueamur, inuenies grauiſſimum eſſe errorem; Vterus enim firmiter binis ligamentorum paribus, vno lato et membranoso, altero magis terete, partibus ita firmiter alligatur, vt niſi ſumma violentia compulſus neque descendere, multo minus aſcenſu ſitum mutare potis ſit: qua re perſpecta ſutilem, anilem, et ridiculam illam opinionem dimotionis vteri localis eiusque aſcenſionis miſſam fecerunt recentiores. Ne vero limites epiſtolae excedam, hoc tantum adicere volui, quod in caſibus medico-forenſibus, nec Praetici, nec Pathologi nec Chymici nec Botanophyli, ſed veri ac periti Anatomici conſilio opas ſit. Hinc iudices ſollicitare videas Medicos anatomiam edoctos, vel quando de partus vitalitate, vel de partus abactione quaefſtio mouetur; et quando dubitat Iuſtinianus, an Caius ſit impotens? an Tiria ſit habilis ad matrimonium? an Sempronia poſſit haberi virgo? vel an mulier vterum gerere ſumulet, vel diſſumulet? et quae ſunt cetera. Nunquam vero frequentius iudicium anatomicum requiritur, quam vbi de lethalitate vulnerum ſententia iudicis ferenda eſt, vbi Medico inconſulto id fieri nequit; mandante nimirum Imperatore Carolo: *Si quisquam, inquit, fuerit vulneratus, et abhinc mortuus, ut huius corpus diligenter inſpiciatur, vbi et quomodo vulnus fuerit inſictum? quaenam partes fuerint laesae? exacta notentur, deſcribantur, et iudicium abhinc formetur de lethalitate, an immediate mors ſubſequi poterit.* Haec pauca ſufficiant pro demonſtranda neceſſitate ſtudii anatomici in medicina, quod ſe ſatis ſuperque ſua vtilitate commendat; ſiquidem nemo rerum medicarum adeo rudis erit, quin mecum ingenue fateatur, medicum anatomiae minus peritum, medicum agere imperfectum, qui nec morbi cauſam rite perſpicere, multo minus eandem explorare poteſt. Hoc nobile laudis iter ingreſſus es, Praenobiliffime Domine Sandrart, qui

qui in toto annorum Tuorum academicorum decursu Te in Studio et Studio anatomico tam feliciter, quam vtiliter exercuisti, ac tantum tamque solidum jecisti fundamentum, vt augustum scientiae medicae palatium Tibi aliquando superstruendum fore, optimo omine augurari queam, et nullus dubitem, quin arte Tua et Praenobili Matri, ceterisque carissimis Tuis oblectamento, et quod amplius est, multis misserrime decumbentibus vero solamini atque confugio futurus sis: Sed quid Te moror? industriae ac eruditionis laus Tuae tam praeclaris publicisque parta documentis augere, non eget aut praecone. Igitur ad id, quod reliquum est, potissimum me moueo, Tibique hodie ad honores, et iura Doctoralia gradum facienti candide congratulor, simulatque ex animo opto, ut iis, sub fauentissimo summi Numinis afflatu in feros vsque annos saluus semper et incolumis fruaris, quod benignissimum Dei Numen omnia, quae suscipis, fortunata esse iubeat, ac efficiat, vt ea, quae Tuis in studiis sat multa parasti, in rempublicam redundent, commoda atque emolumenta. Ad extremum me Tuo Tuorumque perpetuo fauori et inuiolabili amicitiae aeternum commendo, quem quoque amicitia et consuetudine Tua nil unquam praestabilius aestimaturum esse persuasum velim, habeas; sum etenim in charitate non ficta

PRAENOBILISSIMI NOMINIS TVI

Dabam Halberstadii
die XX. Maii
M DCCLXI.

Cultor ingenuus
I. C. KEGEL.

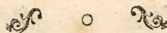
 ○
 VIRO
 PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
 PHIL. DAN. SANDRART,
 AMICO SVO PERQVAM COLENDO

S. D. P.

IO. NICOL. WEISSER,
OPPON.

Quam nuper fausto calcasti fidere, tentas
 Viribus en! totis continuare viam,
 Ascendens iterum cathedram, quae resonat adhuc
 Plausu, quem cecinit docta caterna TIBI.
 Rem facis egregiam summa me iudice laude,
 Nomine quae digna est, ingenioque TVO;
 Praemia virtutis comites quam magna sequuntur;
 Quaeque TVIS studiis munera digna feret.
 Maximus hinc merito circumdari iussit Apollo
 Doctoris laurum tempora docta TVA.
 Gratulor ergo TIBI, Mi Dilectissime SANDRART,
 Ex animo, et tota gaudeo mente mea.
 Perge ita ulterius. Semper TVA munera crescant;
 Crescat in aeternum gloria lausque TVA.
 Fata TIBI fortem spondent propitia mollem.
 Viue diu sospes, viue meique memor.

Dab. Halaë XI. Calendarum Iunii MDCCCLXVI.

V I R O

NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
 PHILIPPO DANIEL SANDRART
 AMICORVM OPTIMO

S. P. D.

IO. CHRISTOPH. HENR. KRUSE.

Quid potest esse iucundius, quid optatius, quam de amico gloriari posse, qui praeter amicitiam, humanitatem, morumque integritatem, solidam quoque ac exquisitam possidet doctrinam: TE cum igitur amicitiam ineundi, ab eo iam tempore desiderio flagraui, quo mihi contigit, TE in hac Musarum sede pernoctare. Et fortuna votis adfuit, hunc amicitiae thesaurum nancisci. Accipe igitur AMICE AESTIMATISSIME, coniunctionis nostrae, qua me condecorare voluisti, tesseram. Equidem non ego is sum, qui TVAM in

arte

arte salutari scientiam ex merito praedicandam mihi sumam, quum opus artificem suum satis laudare nunc videatur. In eo nunc potius versabor, ut TIBI emensum studium academicum, summosque in Medicina honores doctorales gratuler, quos in TE, veluti certa maiorum praemiorum auguria Illustris Medicorum Ordo iam iam conferendos decrevit. Faxit benignissimum Numen, ut omnia TIBI ex voto succedant. Ast mox abibis, quo TE auspiciatum fidus vocat. Abi itaque felix omnique parte beatus, multis sis fautor, fautor, optulatorque optimus. Quod superest, viuas, opto, diu felix, et amicum TVVM, qui TE amat, amare non desistas! Vale iterumque Vale. Dabam Halae ad Salam, die XXI. Iun. c180cclxvi.

Disa. med. Kalle,
Med. Diss.,
6. 1758-68.

56

R. Ho ✓

DISSERTATIONIS ACADEMICAE

EXPONENTIS

T V M O R I S HYDROPICI IN ABDOMINE

CVM FLATVLENTIA ET MOLA COMPLICATI

CASVM QVEMDAM NOTABILEM

CONTINVATIO

QVAM

EX AVCTORITATE

GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE

IN REGIA FRIDERICIANA

PRO GRADV DOCTORIS

SOLLEMNITER CONSEVENDO

DIE XXIII IVNII MDCCCLXVI.

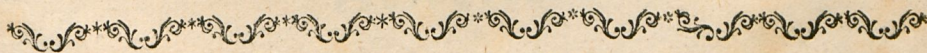
H. L. Q. S.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

PHILIPPVS DANIEL SANDRART

HALBERSTADIENSIS.

HALAE AD SALAM

TYPIS CVRTIANIS.

